

Előfizetési ár

MAGYAR DOHÁNYUJSÁG^{ra}Egész évre . . . 6 frt.
Fél évre . . . 3 frt.Megrendelés a kiadóhivatalban
vagy utalvánnyal minden
postahivatalnál eszközölhető.

SZERKESZTŐSÉG:

Budapest,

VI. Podmaniczky-utca 1.

M. N. MŰZEUM KÖNYVTÁRA
Hírlap-könyvtár
Növendéknapló

1897. év. 39. sz.

MAGYAR

DOHÁNYUJSÁG.

Előfizetési ár

MAGYAR DOHÁNYUJSÁG^{ra}Egész évre . . . 6 frt.
Fél évre . . . 3 frt.Megrendelés a kiadóhivatalban
vagy utalvánnyal minden
postahivatalnál eszközölhető.

KIADÓHIVATAL:

Budapest, VI. Podma-
niczky-utca 1. sz.

A dohánytermelést és dohánykereskedést felkaroló gazdasági szaklap

Megjelenik minden hó 1-én és 16-án.

Hirdetéseket felvessz a kiadóhivatal és az ország
minden hirdetés-gyűjtő ügynöksége.Felelős szerkesztő és lapfőlapjados: **DARÓCZI VILMOS.**Hirdetések Negyed oldal 10 frt; kisebb hirdetéseknél
minden petit sor 4 kr.TARTALOM: Újévre. — A dohánytermelés Ma-
gyarországon. *Stokinger H.* és *Daróczi Vilmos*-
tól. — A víz és a dohány. *X. Y.* — A bevált-
tásig való teendők. *Daróczi Vilmostól* — A do-
hányegyedárúság Franciaországban. (*B-N*
H-t.) Irodalom. — Vegyesek. — Szerkesztői
üzenetek — Hirdetések.TÁRCSA: Nicot & Nicotiana. *Alföldi Flatt Ká-*
rolyótl.

Újévre.

Ismét a mulandóság mérhetlen tengerébe merült alá egy év, egyike a legnevezetesebbeknek, a legörvendetesebbeknek, amelyet a harmas heg és négy folyó által határolt hónapban valaha átélt a magyar nemzet.

Az elmúlt év, szeretett hazánk dicsőséges fenállásának ezredéves évfordulója, Magyarországnak világra szóló ünnepe volt, melynek emléke szentül élni fog a mai nemzedék szívében, s örök betűkkel van felírva a történelemben.

A béke áldásos ólén, a nagy nemzetek legjelesebb, legtekintélyesebb képviselőinek szemeláttára, apostoli Királyának és angyali lelkű Királynéjának velünk együtt érző vezérszereplése mellett, fényben és pompában felülmulhatlan nagyszertűséggel, maradandó emlékeket alkotva, s a hazafias lelkesedés szent ihletétől áthatva ülte meg Árpád népe az ezredéves jubileum ünnepét, melynek lezajlott ünnepélyei után, ime most már a munka napjai következnek.

A millennium esztendeje nemcsak örömtűnnp volt, de nagy tanulságokkal is szolgált.

Országos kiállításunkban s az ennek alkalmából megírt és nemzeti létünk minden viszonyaival megismertető jeles művekben — mint a legigazabb tükörben — nemcsak azt láthattuk, amink van, s amiben előhaladtunk; de figyelembe kell vennünk azt is, amink nincs, amiben még hátramaradtunk.

A milleniumi év nagy tanulságai azt hirdetik, hogy ha a nemzet minden egyes tagja, saját tevékenységi körében, szilárd elhatározással a komoly munkára szentelné magát, — ha a közérdek soha nem áldoztatná fel a magánérdekért, — ha a muló becsütlőségek hajhászása és hitvány melléklátások nem vennék igénybe nemesebb czélok elérésére szükséges időnket és tehetségeinket, — ha nem fukarkodnánk ott, ahol áldozni kellene, s nem pazarolnánk ott, ahol takarékoság lenne helyén, — s ha a mitsem használó panasz és minden nemesebb törekvés életgyökerén-rágódó közönyöség helyett kiki azt tenné, amit egyéni jóléte és polgári kötelessége parancsol: úgy győzelmesen kerülne nék felül minden bajon, boldogulna az egyén, erősbülne és előrehaladna a nemzet, s nagy és hatalmas lenne az ország.

Tehát csak tőlünk függ egy szebb jövő megalkotása; — *akarni és tenni kell, de mindenkinek*, mert a kötelesség közös, s a felelősségben minden egyesnek része van.

A nemzeti jólét, egyik legerő-

sebb alapja jövőnk biztosításának. A nemzeti jólét pedig az egyének jólétéből alakul. Ennek elérésén kell tehát munkálkodnunk első sorban.

A magyar gazdaközönségnek a legfőbb szerepe, legszebb hivatása: a nemzeti jólét előmozdításán közreműködni, s a dohánytermelés is egyike azon ternek, amelyen nemzetgazdaságunknak igen jelentékeny szolgáltatásokat tehetünk.

Ne feledje el tehát a dohánytermelő gazdaközönség, hogy — egyéni boldogulásán kívül — hazafias kötelességet is szolgál, amidőn a magyar dohánytermelésnek felvirágoztatására minden lehető igyekszik elkövetni. A „Magyar Dohányujság”, mely immár XIV. évfolyamát indítja meg a mai napon, egész lelkesedéssel fog ezután is buzditani, inteni, oktatni, hogy eme czél elérése érdekében a termelőknek és a hazai dohányügynek minél több jó szolgálatot tessenek.

Egy új év küszöbén állunk, melylyel Magyarország második évzredét nyitjuk meg. Adja az ég, hogy legyen ez szerencsés forduló-pontja köz- és magánéletünknek; — legyen ez azon év, mely egy közös célra való törekvésben egyesítsen mindnyájunkat, s e közös törekvés jelszava legyen a költőnek azon szent intelve:

„A haza minden előtt! . . .”

2-szeres és 3-szoros termések

csakis mesterségesen szárított

műtrágyával érhető el.

„Hungaria” műtrágya-, kénsv és vegyi ipar részvénytársaság, Budapest.

Herényi Gotthard Sándor és Rovara Frigyes művét, érdeklődőknek ingyen és bérmentve küldjük meg.

1-24

A dohánytermelés Magyarországon.

Örvendetes tény gyanánt konstatáljuk, hogy — amire eddig csak ritkábban volt eset — mostanában a hazai lapok mind gyakrabban foglalkoznak a dohányügygyel, — ami mindenesetre annak a jele, hogy a közérdeklődés folyvást nagyobb mérvben fordul eme jelentékeny nemzetgazdasági tényező felé, igen helyesen elismerve annak fontosságát. Eme körülménynek én örvendek a legjobban, ama boldogító tudatban, hogy a dohányügy iránti közérdeklődés felköltésében nekem is van némi részem s 18 évi folytonos irkálásom, buzdításom, nem volt a pusztában elhangzó kiáltás, mert országszerte visszhangra talált, s az úgy ma már ott van, ahol lennie kell, vagyis tulajdonképpen ahol már ez előtt évtizedekkel kellett volna lenni, de — ami késik: nem mulik! — s ha el is maradtunk a múltban, erős akarattal és kitarással mindent pótolhatunk a jövőben.

Eme előjáró szavak elmondására az indit ez alkalommal, hogy a „Pester Lloyd“ múlt évi 312. számában: „Tabakkultur in Ungarn“ cím alatt egy cikk jelent meg, Stokinger H. úrtól, melyet érdemesnek tartok egész terjedelmében lefordítva adni, amint következik:

„A m. kir. dohányjövédék által az 1894—96 évi ciklusra megállapított beváltási árszabályozathoz képest, a dohánylevelek átlagos beváltási árát 100 klgm-ként 18 frtra, illetve katasztrális holdanként a bruttó-jövedelmet 110 forintra, a nettó-jövedelmet pedig mintegy 55 forintra tehetjük; — a mai nyomott gazdasági viszonyaink mellett ezen jövedelem arány-

lag kedvezőnek mondható, sőt — a dohánytermelési engedély elnyerésére irányuló folytonos kérvényezéseket tekintve — azt kell hinnünk, hogy ezen beváltási árak mindkét részre nézve kielégítőek. Nem is akarjuk állítani, hogy a termelt dohányfajok átlagos minősége magasabb beváltási-árakat igényelhetne, mert az egyedáruság daczára is megtaláljuk a világpiaczi áraiban az árszabályozót, s a csekély eredmények, melyeket a kormány védnöksége alatt működő Dohánykiviteli Társaság felmutathat, legnagyobb részét az általunk termelt dohánylevelek silány minőségére vezethetők vissza. Ennek következménye — a kisebb visszáságoktól egészen eltekintve — a következő három főbb: 1. hogy a kincstár a pipadohányból több évi készlettel rendelkezik, — 2. hogy a szükséges jobb minőségeket a külföldről drága pénzen kell beszerezni, — és 3., hogy dohánytermelésünknek főfogyasztója: az osztrák dohányjövédék, évről-évre csekélyebb termelési területre szorítkozik.

Még 10 évvel ezelőtt (1886-ban) Magyarországon az osztrák jövédék részére, 55.000 katasztr. holdon termelték a dohányt, sőt 1885. évben 58.000 holdon, míg 1894-ben már csak 27.000 holdon, vagyis 50%-al kevesebb területen, — más szavakkal: ezelőtt összes termelésünknek csak $\frac{1}{3}$ -ada maradt Magyarországon, $\frac{2}{3}$ -ad része pedig Ausztriába exportáltatott, — s téved, aki azt hinné, hogy a szükséglet Ausztriában csökkent, mert az osztrák jövédék, az utolsó 10 év alatt épp oly rohamosan emelkedett, mint a magyar, s a 29.000 hold termés hiányát, ami körülbe-

lőli 200.000 métermázsza anyagnak s ennek beváltási ára fejében mintegy 4 millió forintnak felel meg évenként, Magyarországi helyett Hollandból és Pflzából szerzi be, ahol ha drágább áron is, de kellő minőséget kap.

Szeretnők itt egyuttal konstatálni, hogy a nevezett országokban úgy az éghajlati, mint a talajviszonyok jelentékenyen kedvezőtlenebbek, mint nálunk Magyarországon, — s ha ennek daczára mégis úgy Pflzban, mint Hollandiában oly dohányleveleket termelnek, amelyek keresett világkereskedelmi cikket képviselnek: kézzelfogható dolog, hogy mi is minden tekintetben versenyképesekké leszünk, ha mi is épp oly okszerű és belterjes művelést űzünk, mint amazok, — s ennek egyetlen akadály a dohányjövédék beváltási áraiban keresendő.

Az okszerű és intenzív művelés több munkaerőt, nagyobb befektetéseket és a legtöbb esetben müttrágyák alkalmazását igényli. De a gazda, ily nagyobb kiadásokra csak akkor szánhatja el magát, ha az elért minőségnek megfelelő magasabb árban megtalálja az egyenértéket, — a jelenlegi beváltási árak azonban erre nem szolgálhatnak alapul, mert az árkülönbség a válogatott és a III. osztályú között a nehezebb dohányoknál 13—32 frt, a kerti leveleknél pedig 16—50 frt, 100 klgmmonként.

Szerbia, hasonlóképpen négy minőségi osztálylyal, fizet 100 kilonként 60—400 frankot, vagyis mintegy 30—200 frtot a nisi és krusseváci kertilevelekért, és 30—100 frtot a branjai és uzsiczai kertilevelekért, s a 100 klgmmonkénti beváltásiért minden jellegű elsődrendű anyagért legkevesebb 180

TÁRCZA.

Nicot & Nicotiana.

— A „Magyar Dohányújság“ eredeti tárczája. —
Irtá: Alföldi FLATT KÁROLY.

„Gallus ab Eoã me gente Nicotius olim
Misit: ab illustri sic mihi fama viro.“
P. Sericeius.

A dohányzó és nem dohányzó intelligens közönségnek 90%-a tudja azt, hogy ennek a fontos nemzetgazdasági növénynek tudományos neve: „*Nicotiana*“, a mely nevet *Nicot* János emléke kapta, a ki legelőször terjesztette, s magvaiból *Medieis Katalin*, Franciaország királynőjének is küldött. De hogy mily körülmények között történt meg ez a históriai esemény, ezt már nem 90%, de talán csak 1% tudja. A dohány sokkal fontosabb cultúr-növénye a világnak, semhogy ennek a témának behatóbb fejtegetését meg ne érdemelne s hiszem, hogy a „Magyar Dohány Újság“ tisztelt olvasói is valamennyien így vannak meggyőződve.

A dohány számos fajai mellett mai botanikusaink is általában csak három műveleti dohány-fajt ismernek el; ezek: a *Nicotiana rustica*, *L.*, *Nicotiana Tabacum*, *L.* és *Nicotiana latissima*, *Mill.*, melyek mind a hármán már 1576-ban is ismertek voltak. Feltűnő azonban, hogy az először említett fajt (*Nicotiana rustica*) egyetlen régi író sem tartotta dohányynak, hanem a régen ismert európai *Hioscyamus* fájának (spanyolul *Jusquiamo*) vélték s ennél fogva „beléndfü“-nek tartották. Ennek a növénynek legrégibb nevei: *Hioscyamus niger*, vel

vulnerarij, vel *III Matthioli. H. luteus* *Dod.*, *H. Peruvianus*, *Tabern.* és *H. dubius*, *luteolus solanifolius*, *Lob.* Csak *Bauhlin* Gáspárnál kerül elő vegre e növény neve gyanánt a „*Nicotiana minor*, *flora luteo-pallidis*“ és egyedül *Gesner* Konrad, a híres zürichi orvos és botanikus volt az, a ki már a XVI-ik században megkülönböztette a *Hioscyamus*-génuszról, s mint külön génusznak a „*Priapeja*“ nevet adta.

Nem tehetek róla, én a régi íróknak azon felfogását, melynel fogva a most *Nicotiana rustica* nak nevezett növényt nem tartották „dohány“-nak — mindenképp csak helyeseini tudom. En ez tartom, hogy a *Nicotiana rustica* (a „kapa-dohány“) csak erőltetve hagyható meg a *Nicotiana* génusz alatt.

A ki az említett dohányfajokat (kicsinyben vagy nagyban) valaha termesztette s a növényeket „magukért“ megfigyelte: az lehetetlen, hogy erre a conclusióra rá ne jöjjön. Már legelső tekintetre is szemünkbe ötlék a habitus-beli különbség. A *Nicotiana rustica* termete rendszerint alacsonyabb, tömzsibb, mint a többi társai; a levelei mindig legömbölyödött végűek, s nem kihégyeztetek és száriba lefutók, mint a többieknél; a corolla piszkos zöldes-sárga színű, míg a másik két fajnál pirosas viola színű; a corolla csöve mindig zsákforma és rövid, nem pedig karcsú és megnyult, lobusai pedig sohasem oly kifejlődött karélyosak mint a többi fajok. A füstnek az ibolya illatára emlékeztető szaga szintén csupán csak a *Nicotiana rustica* „faj“-nak a sajátága, s ez már a belső összetétel különbségére utal, ilyen különbségek (a növénygeografiai szempontoktól is eltekintve) sok más növénynél elégségesek

arra, hogy nemileg is elkülöníttessenek s ennél fogva nem átalom kimondani azon nézetemet, meggyőződésemet, hogy a *Nicotiana rustica* (a közönséges „kapa-dohány“) a többi *Nicotiana* fajoktól eltérő, külön génusz képvisel s felhasználva *Gesner* Konrad legrégibb elnevezését — én ezental *Priapeja rustica* névvel nevezem. Elvégre semmiképpen sem jogosult, hogy minden, pipázásra alkalmas növényt szükségképpen *Nicotiana* névvel jelöljünk (még ha „*Nicotint*“ tartalmaz is, mert ezt a narcotikus alkotórészt ennél a növénynél akár „*Priapin*“-nak is nevezhetnők), mert hiszen opiumot is pipáznak, s gyerekkorunkban száraz szőlő- és diófa-leveleket is pipáztunk.

A másik két faj már joggal megtarthatja a *Nicotiana* nevet: 1) mert fajbéli rokonságuk kétségtelen, 2) mert *Nicot* János ezek egyikét, a „főfajt“ (ma *Nicotiana Tabacum*, *L.* a tudományos neve) terjesztette, s ennél fogva *Nicot* neve joggal fűződik e növényhez. s végre 3) mert már a legrégibb autorok is (helyes érzékkel) ezeket tartották valódi „dohány“-nak vagyis „*Tabacum*“-nak.

Ez a két faj: a *Nicotiana latissima*, *Mill.*, és a *Nicotiana Tabacum*, *L.*

Legrégibb szerzőink ezt a két fajt egynek vélték, azzal a különbséggel, hogy az előbb említett fajt a *him*-, utóbbit pedig a *nösténynek* tartották.

A *Nicotiana latissima*, *Mill.* legrégibb nevei: *Tabacum mas seu latifolium*, *Hort.*, *Eyst.*, *Petum latifolium*, *Clus.*, *Nicotiana major*, *Tabern.*, *Nicotiana latifolia*, *C. Bauh.*, *Hioscyamus Peruvianus*, *Dod.* et *Cam.*, *Sana Sancta Indorum*, *Lob.*, *Tornabona*, *Caesalp.*, *Herba S. Crucis*, *Cast.*

A *Nicotiana Tabacum*, *L.* legrégibb ne-

frankban, vagyis mintegy 90 forintban állapította meg. Ebből látható, hogy Szerbia majdnem háromszor oly magas beváltási árakat nyújt, mint amilyenek nálunk eddig érvényben vannak.

S minthogy ezen kívül még azt is tudjuk, hogy dohányjövődékünk, a hercegovinai kerti dohányokat 100 kilonként átlag 90 forintjával, a macedoniai szivarkadohányt 100 kilonként átlag 90—175 forintjával, s a pfalzi és hollandi nehéz dohányt métermázsanként 62—86 forintjával kénytelen vásárolni, amely dohányfajokat pedig — nagyon kevés kivétellel — Magyarországon mi is épp oly jól lennének képesek termelni: így hát méltán felszólalhatunk a beváltási árak időszertű szabályozása iránt.

Azt igen jól tudjuk, hogy a tengerentúli dohányok behozatalára folyvást rá vagyunk utalva, s az ezért kimenő mintegy 6 millió forint kiadását könnyebben elviselhetjük, sőt ezért egyesek kárpótlást nyerhetünk, ha az Ausztriában elvesztett kelen-dőséget újra visszaszarnéók és az európai államokban való bevásárlásokat csökkenthetnénk.

Magától értetődik, hogy ezen eredményt, egyszerűen csupán a beváltási árak felemelése által nem érhetjük el, hanem egyidejűleg a jövedék által kibocsátott rendeleteknek végrehajtása is szigorúan ellenőrzendő, s az ezek ellen vétőkötől a természeli engedély tényleg elvonandó lenne.

A talaj tulajdonságainak eddig szokásos vizsgálata, vegyelemzések által lenne kiegészítendő, s ha az okszerű dohánytermelésre szükséges tápanyagok némelyike a talajból hiányoznék: ennek pótlása végett

a műtrágyák, vagy más egyéb trágyák kötelező használata volna előírandó.

Dohányföldjeink észszerűtlen művelésének a következménye az is, hogy a beváltásra kerülő összmenyiségnek csak mintegy 10 százaléka kerül a legfelső beváltási osztályokba, míg ellenben Németországban 40—60 százalék, Hollandiában pedig 60—80 százalék. Hogy ily kedvező eredmény Magyarországon is elérhető: ezt bizonyítja a kolozs-monostori m. kir. gazdasági tanintézet kísérleti termelésének eredménye, ahol 1891. évben 68 százalék volt a magasabb beváltási osztályba kerülő anyag, s ennek további következménye volt, hogy a bruttó-jövedelem 315 forint 75 kr. volt kataszt. holdanként. Egyébiránt egyes magán uradalmak sem maradnak hátra ezen eredmény mögött, s vannak egyesek, akik a dohánynak ugy minőségi, mint mennyiségi termelése tekintetében a Pfalczal versenyezhetnek.

A példaként felhozott kolozs-monostori magas bruttó-jövedelem azonban nem vezethet bennünket ama téves vélekedésre, hogy ez a jelenlegi 110 forint átlagos bruttó-jövedelmet annyira meghaladó-eredmény, az öt megillető jutalmát a netto-jövedelemben szintén megtalálta volna, — mert a 315 forint 75 kr. bruttó-jövedelemmel 262 forint 60 kr. kiadás állt szemben, úgy, hogy egy kataszt. holdra eső netto-jövedelem a fent jelzett összegből 53 forint 15 kr-ra redukálódott, vagyis a tiszta jövedelem csak annyi volt, amennyi felületes művelés mellett is könnyen elérhető lett volna.

Ha dohánytermelésünk pangását, vagy jobban mondva további hanyatlását meg-

veit: *Tabacum foeminum*, *Tabacum minimum*, Cam., *Sana Sancta seu Tabacum minimum*, Lob., *Nicotiana minima* C. Bauh. s még több érdekes név, melyekről alább lesz szó. Ez a legutóbbi faj az a növény, a mely *Jean Nicot* *Ambassadeur* nevével függ össze.

Amerika felfedezése után egészen *Nicot* János koráig többször látogattak portugál hajók a mesés Újvilágot, s valahányszor a hazai röpártokon kikötöttek, mindig meglepték az öreg Európát mesés terményekkel s bizonyára még mesésebb hírekkel. A Virginiából és Floridából hozott apró fekete magvakat, melyek mint gombább szemű fekete por mutatkoztak, a kíváncsiság csakhamar elvetette jó, televényes földre és a szépen kifejtett növény, magas termetével, nagyarányú symmetricusan bordált leveleivel, s szép lilapiros, sátorozó nagy virágival, természetes, hogy amulatot és hatást keltett. Az aránylag csekély készlethől származott emez első, csodálatos idegen növények mindenekelett a jó, az áldozatkész király kertjeit díszítsék! Ide jártak megbámulására a csodás *disz*-növénynek, a kiknek a bebocsátás szerencséje megadatott.*)

1560-ban a portugál udvar Lissabonban tartózkodott; ekkor történt, hogy II-ik Ferencz francia királynak ott időző nagykövete: *Jean Nicot* is egy alkalommal megismerélvén a királyi kerteket, a kertfelügyelőtől néhány dohánypalántát kapott ajándékba, *Nicot* ezeket a maga kertjében

*) A magas Északon: Svéd és Norvégországban, a dohány maig is dísznövény gyanánt szerepel, s a növénycsoportok között körülbelül azt a hatást idézi elő, a melyt nálunk pl. a *Canna indica*.

elültetvén, ott szépen fejlődtek, szaporodtak s magvakat érleltek.

Nicot egyik apródja egyszer csak feltűnő jelentést tett urának. Az apród egyik rokonának (szintén apródnak) seb támadt az arczán, közel az orra mellett, mely már az orr-csontokat is megtámadni látszott. Mindenféle gyógyítást eredménytelenül megkísérelve, végre a *Nicot* dohánynövényeihez nyúlt, melyeket megzúzva, amugy nedvesen a sebre rakott, s ime! a seb néhány nap mulva feltűnően javult és gyógyulni kezdett. E jelentés vétele után *Nicot* a „maródi“ apródot magához hivatta, s meggyőződven a valóságról, a növény további használatát tanácsolta neki s egyben arról is intézkedett, hogy a király orvosa őt gyakrabban látogassa, s a növény hatását a beteg tanu-mányozza. Néhány nap mulva, a nagykövet és a királyi orvos nem csekély bámulatára, az apród sebe teljesen begyógyult, azca egészen tiszta lett, azaz a sebhelynek még a nyoma is eltűnt.

Röviddel ezután történt, hogy *Nicot* szakácsa, hivatala közben bal keze hüvelykujját a nagy konyhakéssel majdnem tőből levágta. A nagykövet udvarmestere rögtön a dohány-növényekhez futott s azoknak megzúzott leveleit rakta a szakács ujjára. Miután 5—6 napig ezen eljárást ismételte, a seb teljes begyógyulása következett.

Ez időtől fogva egész Lissabonban nagy hire támadt az új gyógynövénynek; valahány sebre (ujjonnan keletkezettre vagy elhanyagolttra) csak alkalmazták: az mind begyógyult tőle s az új csodanövényt mindenki csak a nagykövet nevérol nevezte. A *disz*-növény kénytelen volt a palmát átadni a „gyógy“-növénynek! Ezen eredmények és tapasztalatok után küldte *Nicot* a növény

akadályozni akarjuk, úgy feltétlenül szükséges, hogy az okszerű és belterjes művelés sürgettesék, kell azonban, hogy a pénz és munka befektetés a beváltási árakban szintén kárpótlást találjon.

Stokinger H.

Amint látjuk: a fenti cikk igen tisztelt írója, dohánytermelésünk legfőbb bajának kutforrását a termelt dohányok minőségének alantas voltában keresi, s a „Magyar dohánykereskedelmi részvénytársaság“ működésének kisebb eredményeit is a kivételre kerülő dnhányanyag rossz minőségében találja. Itt azonban a tisztelt cikkíró úr figyelmen kívül hagyott két dolgot. Az egyik az, hogy a mi csekély minőségű dohányaink ára, a hasonló minőségű külföldi dohányokkal nem bírja ki a versenyt, — a másik pedig az, hogy a társaság keletkezése előtt, dohánykivitelünknek távolról sem volt még olyan eredménye sem, mint aminőt ez már ma is felmutatni képes.

A cikknek azon további fejtegetéseit, hogy okszerű gondos kezelés mellett mi is képesek volnánk a pfalzi és hollandi dohányokkal versenyezni: én is szívesen aláírom, annál is inkább, mert erről németországi tanulmány utam alkalmával személyesen is meggyőződtem, amint azt akkoron lapunkban részletesen megírtam s azóta is gyakorta ismétlem. — Volt alkalmam nagyobb mennyiségű hollandi dohányt látni, s ezeknél is azt tapasztaltam, hogy egyenlő szép színe s finom vékony szövete miatt fogva a hollandi dohány igen alkalmas és tetszetős a feldolgozásra, de

magvait az ő királynéjának: *Medicis Katalinnak*, e növény „erényeit“ magasztaló bőséges jelentése kísérte. *Medicis Katalin*, ily ajánlások után e növényt a királyi kertekben azonnali tenyészteté s miután csodás gyógyító erejéről ő is meggyőződést szerzett, elrendelte, hogy ezentul csupán csak az ő nevérol neveztesék. Így született meg a „*Herbe de la Roine Mere*“ („az öreg királyné füve“), a „*Katalinfü*“ és a „*Herba Medicea*“ nevek. Ez utóbbi név etymológiájának nem a „medicinális“ szereplés a forrása, hanem a „*Medicis*“ nemzetség-név, melyből *Katalin* királyné származott. E növénynek mellett egyidejűleg még a „*Herbe du Grand Priour*“ is tartotta magát, mert ez a *Prior* egyik tengeri utjából Lissabonba érkezve, a *Nicot*ól kapott dohánypalántákat meg előbb terjesztette volna hazájában, mint a királyné. Általában azonban *Nicotiana*-nak nevezték, ezzel az igazi, a kezdeményező érdemet akarván jutalmazni. Olaszországban is sok nevet kapott e növény. *Caesalpin* a „*Tornabona*“ nevet kapta fel *Nicolaus Tornabono* püspök emlékére, a ki, mint a francia udvarnál időző követ, legelőször küldte volna a dohányt hazájába. Mások a *Cardinal* de *S. Cruce* akkori pápai nuncius tiszteletére „A szent kereszt füve“ néven („*Herba S. Crucis*“) nevezték, mert ő vitte volna Portugáliából Rómába. A spanyolok „*Tabaco*“nak hívják (s ez a név a legtöbb európai nyelvbe átment) azon *Tabacco* vagy *Tabasco* nevű terület után, mely Mexikótól 44 mérföldnyire északra, Jucatan nevű ujhispániai tartományban fekszik; ezt a területet a spanyolok „a győzedelmes bold. Szűz földjé“-nek („*Terra Beatae Virginis Victoriosae*“) nevezték, azon győzelem em-

ezek a dohányok egyébként még sem sokat érnek, mert nem jól égnék, izók és zamatok kellemetlen s a nedvességtől és az ottani nedves légkörtől annyira impregnálva vannak, hogy már a legkisebb érintésre is szétmállanak. Hogy mégis a hollandi dohányoknak 60—80 százaléka kerül a magasabb osztályzatba: annak az okát abban vélem feltalálni, mert tudvalevőleg Hollandiában, a talajnak lehető legkitünőbb megművelése és folytonos porhanyítása, a minden tekintetben hibátlan, erős, egyforma palántáknak alkalmazása s a rendkívüli gondnal való kezelés folytán a dohányok ugyszólván teljesen egyenletesek, — míg nálunk éppen a dohányleveleknek kevert volta vonja maga után az alsóbb osztályba való sorozást. — Az osztrák jövedék által importáltanak jelzett mintegy 200,000 métermazsa — nem egészen mind hollandi és pfälzi dohány, mert ezekben bizonyára jelentékeny részt foglalnak el a csak transito forgalmat képező tengerentúli más egyéb dohányok is; — különben ha Ausztria csakugyan oly nagy mennyiséget fogyasztana is a hollandi dohányokból: — a fent jelzett okoknál fogva — azon nincs mit rigyelnünk.

A szerbiai dohányokat nem lehet a mieinkkel összehasonlítani, mert azok finom cigaretta-dohányok, s így a beváltási árak nagy különbözőzete párhuzamba nem tehető.

A kolozs-monostori gazdasági tanintézet 1891. évi kísérleti termelésének eredményéről felhozott példát nem igen tartom szerencsésnek, — először is azért, mert ha csakugyan úgy volna is, hogy a leg-

okszerűbb kezelés mellett, egy katasztrális holdnak 315 frt. 75 kr. bruto-jövedelmével 262 frt. 60 kr. kiadás áll szemben, úgy hogy a tiszta jövedelem csak 53 frt. 15 krt tenne, holott az átlagos tiszta jövedelem közönséges kezelés mellett is mintegy 55 frtnak van a cikk elején jelezve: akkor ez ugyan egyáltalán nem szolgálhatna buzdításul az okszerű és intenzív termelésre. — De a tisztelt cikkíró ur e részben különben is tévedett. Mert — a kérdésmibenléte felől biztos tájékozást kívánván magamnak szerezni — utána néztem a kolozs-monostori gazdasági tanintézet 1891. évi dohánytermelési eredményéről — a nevezett tanintézet érdemes igazgatója: *Vörös Sándor* ur által irt s a „Magyar Dohány-ujtság“ 1892. évfolyamának 7-ik számában megjelent közleménynek, ahol azt látom, hogy a 3 holdon termelt 2865 kilogramm dohánynak beváltási ára volt 947 frt. 26 kr. az összes kiadás volt 751 frt. 76 kr. tehát a kiadások levonása után maradt 3 holdra 195 frt. 50 kr. vagyis 1 holdra 65 frt. 16 kr. tiszta jövedelem. (nem pedig amint a cikkíró ur jelzi 53 frt 15 kr) tehát az 53 frt közönséges átlagos jövedelemhez képest még így is több 15 frt 16 krral. — A fődolog azonban, hogy a kiadások a legapróbb részletekig a legszigorubb pontossággal vannak felszámítva. így például ezek a tételek: „Épület-tőke 1204 frt 12 kr. után 5% kamat. 3% törlesztés = 8% = 96 frt. 33 kr. *Eszköz-tőke* 173 frt 18 kr után 5% kamat, 20% elhasználás = 25% = 43 frt 29 kr.“ Ez a két összeg már 139 frt 62 krt s így egy holdra 46 frt 54 krt tesz ki, így aztán nem csoda, hogy brutto-ki-

dás gyanánt 250 frt 59 kr (s nem mint a cikkíró ur jelzi 262 frt 60 kr.) esik egy holdra; csak hogy a közönséges gazdaságban ilyen minuciozus felszámításokat nem igen szoktunk tenni s az egy holdra eső kiadásnak nem is szabad 200—250 frtra felmenni, mert akkor ugyan a dohánytermelés tiszta jövedelme vajmi kevés lenne. Pedig egyes jobb termelőknél éppen nem ritka a holdankénti 200—250 frt. bruttóbevétel, — sőt például 1895-ben (amely pedig nem tartozott a jobb évek közé) Medzger Ferencz zadorlaci termelőnek 343 frt 22 kr volt a holdankénti bruttó-jövedelme; — s én egyáltalán a mondó vagyok, hogy igazi okszerű, intenzív termelés mellett, egy holdon nem is lenne szabad 10 métermazsán alóli termésnek lenni, kivéve az elemi csapások esetét. Csak is ily eredmény mellett mondhatjuk, hogy szorgalmunknak megvan a gyümölcse; — ennek elérésére kell tehát minden erőnközlő törekednünk.

Ami a cikkíró úrnak azon fejtegetéséi illeti, hogy a jelenleg még érvényben levő beváltási szabályzatunkon változtatni kell: ebben tökéletesen igaza van, s ezt a kérdést lapunkban szintén már többször tárgyaltuk, — így legutóbb a mult évfolyam 19. számában: „Miként érhetjük el leghamarabb a dohány minőségének javítását?“ című cikkemben kifejtettem, hogy a beváltási szabályzat akként lenne módosítandó, hogy a jó minőségű anyag, értékező képest s a mainál jóval nagyobb árban részesíttessék, ellenben a csekélyebb minőségű, rossz anyagnak az ára aránylagosan leszállítottassék. — S amennyiben

lékéré, melyet a spanyol csapatok *Cortez* Ferdinánd vezetése alatt a benszülőtteken arattak s melynek eredménye: Ujhispania meghódolása volt. Némelyek a dohányt „*Herba divina*“, „*Herba sancta*“ és „*Sana sancta*“ névvel is jelölték, mely nevek mind a növény csodálatos gyógyhatásával függnek össze. Némelyek „*Petum*“ vagy „*Petun*“-nak is nevezik, s ez a dohánynak a benszülőtt indiánoktól használt legelsőbb neve. A „*Petun*“ szó emléket ma már csak a *Petunia* növény-génusz tartja fenn, mely a dohánynyal együtt a *Solanaceae* családjába tartozik.

Száz évvel *Nicot* János első terjesztése után, a dohány művelése már egész Közép-Európában el volt terjedve. „Ha e növény nyel való „*visszaélés*“ nem öltene oly nagy mérveket — írja *Pancovius* az ő Herbariumában — úgy e nagyszerű, nemes növényt nem lehetne eléggé ajánlani, mert tüsszenést és álmat csinál, tisztítja a száját és a fejet, kiválasztja a nyálkát és a flegmatikus nedvességeket, fájdalmakat és fáradságot elűz, szünteti a fog és a méh fájdalmait, az embert a pestistől megóvja, legyeket és tetveket elűz, s mindennemű üszökös fekélyeket, régi daganatokat és sebeket gyógyít. Nagy előlívigázzal (viz-, só- és hamuval keverve) belsőleg is alkalmazható: s ekkor mint hánytató szer a lázat szünteti.

De mit értünk a dohánynyal való „*visszaélés*“ alatt, mely különösen a XVII-ik században egész irodalmat teremtett s melyet „*abusus*“, „*Missbrauch*“ stb. efféle műszóval jelölték?!

A dohányzást, bagózást, burnozást.

Említésre méltóbb idevágó dolgozatok: „*Misocampus Jacobi Sexti Regis Angliae*“, *Simonis Pauli*: „*Commentarius de abusu*

Tabaci“ és „*De abusu Tabaci Americanorum veteri*“, *Jacobi Tappi*: „*Oratio de Tabaco, ejusque hodierno abusu*“; *J. C. Magneni*: „*Historia Tabaci, herbae, virtutes et vitia ejusque usus et abusus*“ stb.

Észrevétlenül, mintegy lopva ragadta el a „gyógy“-növénytől a pálmát az *üvezeti növény*, s már most meg is tartja örökké, nem adja ki a kezéből másnak. Mert nemzetgazdasági fontosságát tekintve, a dohány még a kávé és théát is felülmulja, mert amellett, hogy sok százezer embernek ad biztos existenciát, egyuttal sok milliókat juttat évenként az egyes államoknak.

Általában az egyes családok háztartásában sokkal nagyobb tributumot követel a dohány, mint a théa vagy a kávé. Gondoljunk csak a nem théazó és nem kávézó dohányos publikumra, mely a számban is tulnyomó alsóbb néposztály zömét képezi.

De a XVII-ik században egészen más nézetek uralkodtak.

„Bárha a dohánynak sok nemes tulajdonságai vannak — írja *Pancovius* azért mégis igen sok *visszaélés* is történik vele.“ Érti ez alatt a sok *pipázást*, mely sok betegségnek az okozója. A régi közmondást: „*Omne nimium naturale inimicum*“: „a sok megárt“ olvasóinak különösen figyelmébe ajánlja. 1—2—3 pipa naponként (szerinte) még hagyján; a mi ezen túl megy, az ártalmas. Panaszokodik, hogy eme jó tanácsok rendesen kárba vesznek, mert sokan, különösen a söröző korhelyek, egymástán 20—30 pipát is elfüstölnek, s tiz közül nehezen akadna csak egy is, a ki tudná, hogy miről jó ez. „A túlságos füstölés rontja a szemet, elhomályosítja az emlékezetet, kiszáraztja a szervezetet, felemészti a velőt,

köhögést és szédülést okoz. És bárha a túlságos füstölés különösen a fiatal szervezetnek felettébb ártalmas, mégis a „*studiosus urak*“ ezt semmibe se veszik. Azonban kövér, flegmatikus, élemedett koru emberek, a kik elnyalkasodtak, hideg természetűek, hígveleűek s asztmatikusok — a dohányzás nagyon jót tesz.“ *Borellus* írja, hogy ismert egy nemes embert, a ki nagy kövérsége miatt sem járni, sem lovagolni nem tudott, mert csakhamar a fuldoklás vette elő; ez, bagózással teljesen kikutarta magát, ad egy másik, a ki a bagó-levet lenyelte — sárgaságba esett. Bagózással sokáig lehet éhséget, szomjúságot tünni. *Heurnius* szerint a fogfájásnak nincs jobb ellenszere, mint a dohány és *Camilla*-virág meleg főzetét egy ideig a fájós fognak tartani. Ha a fogakat a dohány hamujával dörzsöljük, úgy szép fehérek s a scobuticus rothadástól mentek lesznek.

Ezek a XVII-ik századbeli tanácsok mind maig is követésre méltók.

Nincs növény, melyről annyi dicsőhymnus zengedezne, mint a dohány, s a kit ez érdekel, az forgassa *P. Scriverius*: „*De Tobaco scedium*“ című művét.

Azonban az időkkel változtak a — divatok, nézetek, felfogások.

A dohány letűnt mint „*disznóvény*“, letűnt mint „*gyógynövény*“, de a perhorreskált „*Abusus*“ révén felküzdötte magát a legfontosabb nemzetgazdasági cikké.

Ezért is érdekes és jellemző a *Nicot* növények története.

az idén bekövetkező újabb 3 évi ciklusra a beváltási árakat ugyanis ujjal meg kell majd állapítani: bizton remélhetjük hogy az intéző körök bölcsesége és méltányló jóakarata belátása megtalálja a helyes utat és módot, amely egy a termelők jogos várákozásának, valamint a jövődek érdekeinek, és a nemzetgazdasági magasabb tekintetek által diktált legfőbb érdekeknek is egyaránt meg fog felelni.

Daróczi Vilmos.

A víz és a dohány.

Hagyjuk a vizet — víznek, a dohányt dohányynak. Ne engedjük vízhez jutni — habár ugyan szomjasnak látszik is — a dohányt, hanem mindig szárazon tartjuk. Annyi nedvességet, a mennyi neki a besimitáshoz szükséges, mindig kap a légkörből, inkább be kell várni hozzá az alkalmas időjárást, mintsem mesterséges puhításokhoz fogni.

Sokkal ruganyosabb, frissebb, tetszősebb kinézésű így, mintha lágy, melegedő, penészes, puhultságában — melynek a hozzájutott felesleges víz az oka — bálozták el.

Még mindig sok a vizes, nyirkos, túlságosan megvonult dohány termelésünkben. Ugyan kinek telnek kedve az ilyenekben, ha csak a félrevezetett dohányosnak nem, hogy jobban nyomja a mázsát; nem hinném, hogy ez a gazdának tessék. Ugyan kinek tetszenék, hogy mindig mossák, szapulják dohányának nedves állapotáért és a mellett még érzékeny veszteséget is szenvedjen annak az árban. Az időjárás, a rossz paja és az elmaradt dohányos: megcsinálják a vizes dohányt. Rossz paja pedig hamar akad, rossz dohányos is van elég, a ki a vizet inkább a dohánynak szánja, mintsem ő élne véle, a víz tehát az ilyen körülmények mellett könnyen összerakul a dohánynyal. A simitás mindjárt jobban esik kézre, ha megpuhul a dohánylevél; a nyitott fészter alá éjjelre kiaggatott dohány pörék — kivált ha zuzmara lepi el — még jobban megpuhulnak, ha a simitó házba kerülnek, — tesszik ez a dohányosnak nagyon, — a munka könnyű, — a mázsa is érzi; — azzal akkor nem törődik, hogy ezt a munkát erszénye bánja. Kivált a homoki dohány képes sok vizet nyelni.

Oh, a homoki dohány — az nagy korhely, nagy szerence, hogy beéri csak vízzel, — nagyon fel menne az ára a bornak, ha ez is rá fanyalodnék. A homoki dohány száraz állapotában sok vizet bír el s e mellett — ha a dohányos ügyes ember — nem is néz ki valami rosszul, — a kinézése még tévedésbe is ejtheti az embert, csak a mikor nyirkos hideg tapintatát érzed és bágyadt puhaságot észleled, veszed észre, hogy — no ez is jól tele szivta magát vízzel, — vége van annak, — el van veszve — ki lehet rá mondani, a szentenciát: a trágyagödörbe vele...!

Tanuja voltam egyszer, mikor egy termelő gazda alkalmazta házi titkát dohányosa ellenében, a mikor annak vizes volt a dohányja.

„Te dohányos, te! vizes a dohányod“, szólítja meg bizonyos nyomatékkal a gazda dohányosát.

„Nem a, Nagyságos uram, csak zsiros.“
„Igen? — zsiros? — no gyere te csak haza!“ — e közben a tenyerét mutatta meg a dohányosnak. — egy olyan tenyeret, mely a megbillent gazdasági kérdések egyensúlyának a helyrehozatalára kitűnően alkalmas tenyérnek volt mondható.

Nem tudom, hogy a dohányos mit látott abban a tenyérben, mert bizonyosan

látott valamit, nagyon sanyaru ábrázatot vágott hozzá, hanem annyi bizonyos, hogy menten elpárogott a gazdája szemei elől, valami boszorkányság lehetett a tenyérben. Az is bizonyos, hogy annak a dohányosnak nem volt többé vizes dohányja.

Tartani lehet attól, hogy a rossz pajták dohányja és a „kített“ dohány — az elmult esős, nedves, lágy időjárás mellett — vizes dohányképpen fog előkerülni a beváltásnál.

Az ilyen vizes, nyirkos, túl vonult dohányok semi szín alatt ne báloztassanak el, hanem a csomók szétnyitva, zsinegekre akasztandók s teljes kiszáradásukig ott hagyandók és csak teljesen száraz állapotukban báloztandók el.

Nedvesség kerül a dohányba, ha azt sárban-hóban meghempergetjük, a mi természetes következménye a dohányynak a szekerekről — felügyeleti hanyagságból való — szokásba vett egyszerű ledobálásának, a helyett hogy a beszálított dohánybálákat gondosan emelnék le a szekerről.

Ha a bálák oldalain a levélrészek nem látszanak, ez a része a külbefolyástól könnyebben megóvható.

Dohányszámba csakis a száraz dohány jöhet, mely körülmény azonban annak esetleges fogásos, tartalmas, nyulékony, szívós, simuló voltát nem zárja ki.

Debreczen, 1896. december hó 22-én.

X. Y.

A beváltásig való teendők.

Ámbár sok termelő már túl is van a dohányátadáson, s legtöbb beváltóhivatalban január első napjaiban indul meg a beváltás, amelyre már teljesen készen kell lenni, de miután sokakra még csak hetek mulva kerül a sor, nem árt tehát, ha a beváltás előtti teendőkről még egyszer egyet-mást elmondunk.

A míg a dohányt a beváltóhivatalban át nem adjuk: addig soha sem szűnik meg az azzal való munka, s különösen az utolsó napokban, nagyon ügyelnünk kell, hogy termelésünknek minél értékesebbé tételére nézve, minden lehető elkövessünk.

A nedves ködös, esős időjárásban, mint amilyen az utóbbi napokban ország-szerre uralkodott, fődolog, hogy a pajtákat amennyire csak lehet légmentessé tegyük, hogy a nedves levegő be ne hatoljon, mert a száraz dohány, alkalomadtán nagyon mohón magába szívja a nedvességet, mi által könnyen penészedésbe és rothadásba megy át. De másrészt a kellő szellőztetést sem szabad elhanyagolni s ha eső nem esik, a paja tetején levő nyílásokat, szeleloket, egy-egy kis időre minden nap nyitva kell hagyni, hogy a képződött párák eltávozhassanak.

Ha pincze helyiséggel rendelkezünk, czélszerűen járunk el, ha a simitandó dohányt oda visszük, s ott gyékényre, vagy szalmára rakjuk, és aztán a simitandó mennyiséget, széles nagy kosarakban, vagy saroglyákban, onnan visszük át a simitó házba.

Arra is vigyázni kell, hogy a nagyon megpuhult dohányok, a simitás után gyakran kihordassanak, de legalább is az egy napi bevégzett munkát követően még az nap ki kell hordani a meleg simitó helyiségből. Munka közben pedig óvakodni kell egyes dohányos kertészek ama rossz szo-

kásának követésétől, hogy terheket, súlyos deszkákat raknak a besimitott dohányra, nehogy ez még a simitóházban felmelegedjék.

A becsomózott dohányt a pajtában elmelkedett száraz helyekre és pedig deszkára, vagy magasan behintett száraz szalmára kell rakni, keskeny és alacsony bányákba összeállítva, de a bánya közepét nem szabad kibélelni, sem pedig kereszt csomókat rakni, hanem csak úgy berakni, hogy egyik csomó a másikat fedje.

A simitóhelyiségben a gazda, vagy teljesen megbízható helyettese, mindent megfigyelő éber szemekkel őrködjék, nemcsak arra, hogy a simitás, összeválogatás, csomózás, a már többször előadott módon, rendesen és gondosan végeztessék, de szigoruan ügyeljen fel arra is, hogy a munkások a dohányt mesterségesen meg ne nedvesítsék, s a dohány közé semmit ne keverjenek. Azért — ha csak lehetséges, — napszámosokkal ne is simitassunk, mert ezek nagyrészt leginkább csak a csempészet kedvéért jönnek ezen munkához, sőt a kertész, — aki kukás szokás szerint: rendesen pénzhányban szenved — a napszám nagyobb részét többnyire dohányban szokta fizetni, s ily formán csak a csempészkedésnek nyitnánk ajtót és engednénk tág teret.

A bálozásnál nagy gondot kell fordítani arra, hogy csakis egyenlő osztály kerüljön egy-egy bálba. Ezen munka végzésénél az a kertész, aki a bányából — asztagból — a bálba rakónak a csomókat adogatja, minden egyes csomót, melyet nem a többi közé valónak talál, tegye félre, mely azután más, ama osztályhoz tartozó többi dohánynyal lesz bálozandó. Ez alkalommal a barna és világos színű dohányok is könnyen elkülöníthetők egymástól.

Különösen őrizkedni kell továbbá, hogy a nedves, vagy már penészedni kezdő csomókat, ép dohányok közé ne bálozzuk, hanem ezeket gondosan elkülönítsük, mert ezekből egyetlen csomó, az egész bál dohányt megmetyelyezheti és tönkre teheti.

Ha egy bálba többféle osztályú dohányt vagyunk kénytelenek rakni, akkor legalább zsineget, vagy másféle jegyet tegyünk közibük választéklul.

150 kilós bálknál nagyobbakat ne rakjunk, mert a túl nagy súly miatt nehezebb velük bánni, — a le és a felrakásnál könnyen széthullnak, s a pántok nyomásától és a kötelek horzsolásától a levelekben nagy kár okoztatik.

Igen czélszerű, s a hozzávetőleges számítás nagyon megkönnyíti, ha minden összerakott bált előre megosztályozunk s az osztályt a bálfára kék vagy vörösironnal feljegyezzük, — ilyformán már majdnem pontosan tudhatjuk, hogy minő lesz a beváltás eredménye.

Ha a dohányt messze kell szállítani, lássuk el a bálakat keresztkötséssel is, mert így jobban összeáll s nem történik annyi kár benne.

A szekerekre való felrakást legjobb hajnalban kezdeni, s csak nagy szükség esetén végeztessük éjjel a rakodást, mert ilyenkor minden vigyázat mellet is meg-

cibálják a dohányt s nemcsak az a kár, amit elvisznek, hanem meglazítják ez által a kötéseket is, s akkor a rázás folytán a dohány szertehull és még több elkallódik belőle.

Akármilyen száraz időben történék is a dohánynak a beváltóhivatalba való szállítása, a takaró a bálokról soha el ne maradjon, mert egy hirtelen jövő eső a dohányban igen nagy kárt okozhat.

Nagyobb gazdaságokban beszállítás előtt meg is szokták a dohányt mérlegelni s ez annyiban igen czélszerű, hogy így könnyebben reá jövünk a szállításnál netalán elidegenített mennyiségre s ennek alapján a felügyelőket szigorúan kérdőre vonhatjuk.

A fent előadottak magukban véve aprókecs dolgoknak látszanak, de azért mindezek oly tapasztalati tények, amelyeknek figyelmébe vételét és betartását: a termelők saját érdeke parancsolja.

Daróczi Vilmos.

A dohányegyedárúság Franciaországban.

Abból az alkalomból, hogy Franciaországban, az állami pénzügyek érdekében, a kormány és az irányadó politikusok az alkoholra nézve állami egyedárúságot óhajtanának behozni, melyet eddig csakis a demokratikus alkotmányon nyugvó köztársaságnak és a szociálistikus áramlatoknak bármily állami vagy magán természetű kiváltságok iránti ellenszerve kétségtelent, — a Schönberger-féle „Börsen und Handelsbericht” igen érdekes adatokat közöl a francia dohányegyedárúságravonatkozólag.

Mint egyes országokban mai napig, úgy Franciaországban is egykoron a dohány nem volt állami monopólium tárgya, — de azért már évszázadokkal ezelőtt is a legkülönbözőbb megadóztatásoknak volt alávetve, melyek ezen nemes növényt a gazdák és kereskedők mostohagyermekévé tévék. Udvarképes először Medicis Katalin korában lett. A királyok nem vonakodtak sokáig, hogy díjt szabjanak oly növényre, amelynek élvezete oly gyorsan divatba jött, s ez által az államnak segélyforrásul szolgálni látszott.

Az 1622-iki tarifa a dohányra „par cent petune de tabac” 40 sounyi adót vetett, amely nemskóra minden fajtára 7 livresre (frank) emelkedett. 1626-ban egy font importált dohányra már 80 sounyi adót róttak, s 1674. szept. 27-én, a dohánygyártás kizárólagos szabadalmát a kormány magának tartotta fenn. Ezen jog gyakorlását 6 évnyi időre 500.000 livres kárpótlás fejében a „Ferme Generalé”-ra ruházta át, s ez, 1697-ben, koncesszióját egy magánzónak 1.300.000 livreért adta bére. A szabadalom 1714-ben már 2 milliót hozott, s 1718-ban az indiai társaság már 4 millióért vette át. A beviteli adó és a dohánytermelésnek Franciaországban való eltiltása által ugyanakkor kárpótlást nyert az egyedárúság, de ez az állapot nem tartott soká, mert csakhamar az előbbi rendszerre tértek vissza. 1721-ben újszerződést kötöttek a Ferme Generaléval, 1.800.000 livres

bérösszegre, amely kevéssel azután 1.800.000 livresre emelkedett. — 1781-ben egy királyi rendelet Franciaország néhány déli vidékének megengedte a dohánytermelést, s 1790-ben, kevéssel a ma is érvényben levő egyedárúság behozatala előtt, az annak idején kötött szerződés 32 millió livres kártérítési összeget állapított meg.

Az alkotmányozó nemzetgyűlés — könnyen érthetőleg — proklamálta a dohánytermelés teljes szabadságát, minthogy minden fogyasztási adónak véget vetett. Az 1791. márczius 20—27-iki dekretumok, a dohánytermelés, gyártást és fogyasztást mindenkire nézve szabaddá tévék.

De csakhamar be kellett látni, hogy bizonyos eszmék — demokratikus szempontból bármily szépeknél látszanak is de egy éjszakan át még sem vihetők keresztül. Az állampénztár kiürült, s hogy azt ismét megtölthessék: a dohánygyártást és termelést lassanként ismét betiltották, míg az 1810. decz. 29-én kiadott határozat, az 1811. jan. 12-iki rendeletet — az állam eladási és gyártási monopóliumára vonatkozólag — újra helyreállította. Ez a fődologra nézve — különböző megszakításokkal egész a mai napig megmaradt, s a dohány művelése és eladása tekintetében való kizárólagos jog, a saját felügyelete alatt való termelésre nézve is, az államnak engedtetett át, ugy amint ez Ausztriában van.

A kormány, a szabadalmat következő módon gyakorolja: az állam, saját gyártmányai előállításánál $\frac{1}{6}$ -od rész idegen, illetve exotikus, s $\frac{1}{6}$ -od rész belföldi dohányt használ fel.

A külföldi leveleket árlejtés útján szerzik be, s a belföldi dohány előállítását állandóan 15-, s ezen felül időszzerűleg még egypár kerüllet eszközli. Saját törvények szabályozzák a termelés jogát, a szükséges ellenőrzést, stb. A pénzügyministerium minden évben megállapítja a termelési területeket, s a várható fajok árát. A dohány termelésre alkalmas kerülletek főnökei, a meghatározott adatok szerint osztják szét a megrendelést, az egyes körzetek között. Hogy valaki a saját területén dohányt termelhesen: az illető gazdának engedélyt kell szerezni, melyet a kerülleti főnök és öt községi tag erősít meg. Egyes hivatalnokoknak meghatározott időközönként ellenőrizniök kell a szabályszerű területet, s megállapítani ha $\frac{1}{6}$ -del több föld műveltetik, mint amennyi az engedélyben meghatározva van. Az ez ellen vétők szigorúan büntetettek. A termelőnek be kell számolnia a termés eredményével, s ez esetben, ha a kellő mennyiséget nem adja be: a hiányt készpénzzel köteles pótolni. Ha a hiány esetleges ele. ni csapások u. m. jég, árvíz, fereg pusztítás, stb. folytán áll be: kötelessége a termelőnek ezen körülményt állami tisztviselővel beigazoltatni, s a jövedék ezen körülményeket számon tartja.

A termelőnek a termésből mit sem szabad visszatartani, sőt köteles a gyökereket és szárazakat is tűz által elpusztítani. Természetes, hogy egy ily rendszer, amelyet még annyira szigorúan követnek, a termelők és hivatalnokok között sok sur-

lódásra ad okot, s éppen ez a monopóliumnak egyik leggyengébb oldala.

A dohánygyártást 15 állami gyár végzi. A terméket a gyárak raktárakba szállítják, s az ismételőadók és magánvevők innen veszik át. Az államnak csak a raktár tulajdonosok felelősek, — az eladási árakat meghatározott, mindenütt érvényes tarifák szabályozzák. A fogyasztási adó az eladási árba van beszámítva, s ezért a fogyasztóra nem hat nyomasztólag, tulajdonképpen meg sem érzi, — csak az a hátránya, hogy minden fogyasztót s éppen a legszegényebb osztályt terheli, amely a legtöbb dohányt fogyasztja.

Hogy mily óriási összegeket huz az állam a dohány egyedárúságból: az kitűnik a következő számokból: 1820-ban Franciaországban 12.645.277 klgm. dohány adatott el, melyből 64. 171. 810 frank folyt be, s ebből az államnak csak 21.952.206 frank kiadása, volt, tehát a tiszta jövedelem 42.219.604 frankot tett ki. 1850-ben 19.218.406 klgm kelt el, 122. 113.701 frank értékben, melyből — a 33.198.790 frank kiadás levonásával — 88.915.001 frank volt a tiszta jövedelem. 1891-ben 36.238.007 klgm került eladásra. 372.480.379 frank értékben, amely a 68.335.149 frank kiadás mellett, 304.145.230 frank tiszta jövedelmet adott.

Francia ország tehát a dohányegyedárúságból nyert jövedelmével meg lehet elégedve, s a lakosságnak sincs oka ezen adó miatt panaszkodni, mert hisz oly élvizeti cikkről van szó, amelynek fogyasztása minden egyes egyénnek szabad tetszésére van bízva; — a szeszadónál azonban ez másként van, mert ez sokkal súlyosabban nehezül a szegényebb néposztályra.

IRODALOM.

„Egyenes adóink reformjának irányelvei.” Irta: dr. *Emner Kornél* m. k. pénzügyminis- teri fogalmazó. Most, anidőn annyi panaszra okul szőialog adorendszerünknek évek óta minden oldalról hangoztatott és varva-virta reformja, végre talán már mégis a megvalósulás felé közeledik, igen jó szöialogatott tett az ügynek a fenti című kis munka szerzője, midőn a Wekerle-féle javaslat, az adóügyi angett tanácskozásainak eredménye s a kérdéssel foglalkozott szakírtiak nyilatkozatainak és műveinek alapján eme kis füzetben egybegyűjté és megvilágítja amaz irányelveket, melyek az adó-reform keresztül vitelénél, figyelmet érdemelnek. A tárgy széleskörű ismerete, alapos tudás, a bonnyolult kérdéseknek világos és könnyűen érthető előadású jellemzik ezt a 109 oldalnyi kis művet, melyben a szerző végig vezet bennünket minden egyes adónemen s minden előgultság nélkül, tárgyilagosan ismerteti a reform irányelveit, több helyt saját helyes eszmével is megvilágítja, kibővíti, helyreigazítja egyes kérdéseket, anélkül, hogy az igazgagos megadóztatás eszményének hódoló szakírti nyiltan kimondott egyéni véleményével, a hivatásszerű pénzügyi tisztviselőnek könnyen érthető egoldalúsága valaha összeütközésébe jöjné. Lapunk tere nem engedi, hogy a munkarészletezésébe bele menjünk, de aki eme nagyfontosságú kérdés mibenlétét tisztán felismerni kívánja s a reform felől biztos tájékozást és vezérfonalat óhajt birni: az el ne miuaszsza megszererezenni és figyelmesen áttanulmányozni ezt a derék kis művet, amelynek ára 80 kr. s megrendelhető a szerzőnél: Budapest I. ker. Uri-utca 26. sz. a.

„Kincses Kalendárium“ cím alatt egy új naptár kerül az idén közforgalomba.

Ez a Kincses Kalendárium egy kis lexikon. A leghasznosabb, a legszükségesebb, a mindennapi előforduló tudnivalók mind megvannak benne. Bármire nézve zavarban vagyok, fölnyitom a könyvet s azonnal megtudom, a mit nem tudtam biztosan.

Vegyük csak a hónapokat. Minden hónapnak valami 16 oldal szentel a könyv. A kimerítő naptári részen, csillagászati tudnivalókon kívül még vannak élapok, kertészeti, gazdasági, háztartási utasítások, ételreceptek, helyi napi bevételek, kiadások, naplójegyzetek számára. Minden csöpp hely ki van a lapon használva: itt egy közmondás van belenyomva, ott egy jó tanács, aztán egy adoma. vagy egy természettudományi apróság. Csupa olyan dolgok, melyeket okvetlenül szükséges tudni minden embernek.

Statisztika következik az emberiség nagy útközeteiről, majd a világ összes uralkodói jönnek arcképpel.

Hogyan kell manapság megházasodni? Ez is fontos, mikor az új törvények és a követendő eljárás még nem mentek át a vérbe. Itt pontos utabaigatások találhatók. A bank és tőzsdéigyletek, az élet- és járadékbiztosítás népszerűen meg vannak magyarázva, azoképp a valuta is. A vasuti forgalom csínját-bínját is megmagyarázza ez a derék könyv, sőt találgatunk benne egy kitűzött vasuti fuvarlevelet is. Nékülözhetetlenek az utasítások, melyeket a levélírás és a kérvények megszerkesztésére nézve ad a kalendárium. Megtanít a titkos levelezésre és a titkos levelezés szótárára.

Ezen kívül még temérdek mindenféle hasznos, érdekes és mulattató közleményt tartalmaz, — úgy, hogy igazán nélkülözhetetlen tanácsadó ez, az élet száztéle körülmenyei közt.

A Kincses Kalendárium ára: fűzve, színes borítékkal 1 frt, angol vászonkötésben 1 frt 50 kr., francia maroquin-börkötésben 2 frt 20 kr. A Kincses Kalendárium kapható az összes hazai könyvkereskedésekben. Megrendelhető a Budapesti Hírlap kiadóhivatalában, a pénz előleges beküldése esetén portómentesen, utánvételes küldésnél pedig a rendelőköltségre.

„A Közgazdasági Szemle“ (a m. tud. akad. megbízásából szerkeszti: dr. *Jekelfalussy József*) múlt évi december havi füzetében, dr. Pólya Jakab „Az ezredévi közgazdasági irodalom“ról közöl igen érdekes bíráló ismertetést, melynek fonalán dr. Acsádi Ignácznak „Magyarország népessége a pragmatika sanctio korában“ című munkájáról oda nyilatkozik, hogy a milleniumnak ez határozottan legbecesebb statisztikai és közgazdasági műve; — Bokor Gusztáv Fenyvessy Adolfnak: „A magyar hivatalos statisztika fejlődése és szervezete“ című munkáját méltatja, — Hajdú László pedig „A német kikötők forgalmáról“ értekezik. A füzet többi tartalmát a társaság hivatalos értesítője képezi.

„A Kert“ (főszerkesztője és lap tulajdonosa: *Manthner Ödön*, felelős szerkesztője: *Igali Szeotzár*.) múlt évi utolsó száma is méltán sorakozik a többiekhez. Emлитésre érdemes közleményei: A zöldségfogyasztásról, Cséser Lajostól, — Hajtató helyiségek berendezése, Ráde Károlytól, — Az uborka hajtása a házakban, Szilágyi Jánostól, — A paszuly sikeres tenyésztése, Vig Jánostól, — Arany szövet alma, Angyal Dezsőtől, — Legyűnő óvatosság a gyümölcsfa csemeték vásárlásánál, dr. Kossuth Kálmántól, — A gyümölcsfák nevelése és védelmezéséről, Osztrieder Györgytől, — A gyümölcsfák kiszedése és csomagolásáról, Eötvös Lajostól, — Vick Caprice rózsza, Gillemot Vilmostól — s több apróbb-nagyobb szakközlemény, 2 szép színes műmelléklet és 15 fametszet egészítik ki a jeles kertési szaklap tartalmát.

VEGYESEK.

Felkérjük mindazon t. előfizetőinket, akik a múlt év végén — vagy esetleg már előbb is — lejárt előfizetésüket még meg nem ujtották, hogy az előfizetésdíjт sziveskedjenek mielőbb beküldeni, nehogy a lap küldése fennakadást szenvedjen.

— **Boldog új évet!** — ezzel a szokásos jó kívánsággal üdvözlöljük mi is e helyt a mi igen tisztelt közönségünket, lapunknak jóakaró barátjait, munkatársait, előfizetőit és olvasóit, — őszintén kívánva mindnyájoknak áldást, szerencsét és mindenjót az újévben, — s kérve továbbra is szellemi és anyagi támogatásukat, hogy a hazai dohányügyi és a termelők érdekeit, lapunk által, ez évben is minél sikeresebben szolgálhassuk.

— **Kitüntetés.** Az ezredéves országos kiállítás körül szerzett kiváló érdemek méltánylásául, a király Ő Felsége legutóbb ismét számosakat részesített különféle kitüntetésekben s ezek sorában van *Vajda Károly* dohánygyári szertári-kezelő is, aki a *koronás aranyéremkeresztet* nyerte.

— **A dohánybevételek** eddigi eredményeiről részletes tudósítások még nem állnak rendelkezésünkre, de amint értesülünk, a beváltás mindenütt a legszebb rendben folyik, s eredménye legnagyobb részét kielégítő. Az anyag minősége helyenként elég kifogás alá esik ugyan, de az átlagos eredmény nem ad okot panaszra s az 1896. évi dohányi termékkel a termelők egészen véve meg lehetnek elégedve.

— **A kapadohány,** melynek termelését a jövedék, — ebbeli szükségletének fedezése céljából — 1897.-re kiterjesztieni szándékozik, a folyamatban levő beváltás eddigi eredményei szerint kitűnően sikerült. Így: Kállay András, Nagy-Iljasz, 21 frt — s gróf Desseffy Aurél, Búd-Szent-Mihályon, 18 frt 25 kr átlagot ért el, s a holdankénti hozam 8—10 mtrmázs között váltakozott, sőt Hajdu-Dorog községben — a jévrés daczára — egyes termelők 12—13 mtrmázs holdankénti átlagot értek el. — A termelőknél elég biztósul szolgálhatnak ezen adatok, arra nézve, hogy a kapadohányi termelését jövőre fokozatibb mérvben kultiválják.

— **Egy sajnos esetről** kell hirt adnunk, amelyet éretlenül például kell nyilvánosságra hozni, hogy az ily bűnös gondolat már csirájában elfojtassék. Ugyanis — amint illetékes helyen közlés végett értesültünk — Reisman Bernát pálóczi dohánytermelő, múlt évi december 28-án, a dohányjövédéki központi igazgatóság termelési ügyosztályának előadóját 1000 forinttal akarta megvesztegetni. A bűnös pénz — mely az igazgatóság főnökének beszoalgtattatott — a központi állampénztárba lett elhelyezve, s a megvesztegető ellen — kitől a termelési engedély is megvonatott — a bünyenyítő feljelentés hivatalból megtette.

— **Az osztrák dohányjövédék** bevétele ez év három negyedében jelentékenyen emelkedett. Az eddigi bevétel ugyanis 69,348.000 frtot tett ki, mely összeg 2,828.000 frttal nagyobb, a múlt év hasonló időszakához képest. Ausztriában a pipadohányfogyasztás is növekedett, mig nálunk éppen ez fogyott. A szivarfogyasztás körülbelül a miénknek megfelelő.

— **Németország dohánybevétele.** A német birodalomba, a múlt év január—szeptember hónapjaiban, 407,585 métermázs dohánylevél vitetett be, (az 1895. év hasonló időszakában 374,186 mtrm.) amely mennyiségből monarchiánkból 2,633 mtrm. volt a bevétel.

— **Dohánybevétel Belgiumba.** A monarchiánkból Belgiumba való dohánybevétel, az utolsó három évben folytonos és feltűnő nagymérvű értékcsökkenést mutat, smennyiben a dohánybevétel 1893-ban 93,000, 1894-ben

55,000, s 1895-ben már csak 12,000 frank értéket képviselt.

— **Manillából** jelentik, hogy a kereskedelem és forgalom, a politikai zavarok folytán nagyon kedvezőtlen helyzetben van. A rendes kiviteli czikkek közül a dohánnyól és szivarból is kevesebb fog az idén kiszállitratni, részint mivel munkás-kézben most is hiány van, részben pedig mivel a sáska-járás többek közt a dohányban is nagy károkat tett.

— **A világ dohánytermelése.** Az utolsó évek átlagos dohánytermelését tekintve, az egyes államok a következő mennyiséggel szerepelnek a világ dohánytermelésében: Az Egyesült-Államok 240 millió kilogramm dohánytermeléssel legelső a sorrendben, ezután következik Britt-India 175 millió kilogramm, Európában a legtöbb dohányt Oroszország termelt: 70 millió kilogrammot, — utána az Osztrák-Magyar monarchia következik, még pedig 65 millió kilogramm. Kína körülbelül 58 milliót, Németország 35 milliót, európai Törökország 30 milliót, Brazília 27 milliót, Japán 22 millió dohányt termel kilogrammokban kifejezve. Kisebb mennyiségű a dohánytermelés Franciaországban (20 millió), Perzsiában (28 millió), ázsiai Törökországban (15 millió), Bosznia és Hercegovinában (9 millió), Columbiában (5 millió), Belgiumban (4 $\frac{1}{2}$ millió). Négy millió alól Argentina, Ausztrália, Hollandia, Paraguay, Mexico, Portorico és Görögország termel dohányt. Az egész világ dohánytermelését 1000 millió kilogrammra becsülük.

— **Az angol királynő szivarjai.** Viktória angol királynő ki nem állhatja a szivarozást és mégis éventenk ezer darab Vuelto-Abajo szivarot fogyaszt el, melyet kizárólagosan az ő részére gyártanak. Ezek az illos szivarok természetesen a királynő vendégeinek vannak számvá. Oly drágák, hogy még Havana szigetén is, és ezrivel vásárolva, 2 forint 50 krajczárba kerül darabja. A munkások, a kik ezeket a szivarokat gyártják, minden darabért hetvenöt krajczár munkabért kapnak, mert minden levelet külön kell kiválogatniok s a legnagyobb gonddal kell összesodorniok. Ezt a munkát a legőregebb és leggyakorlottabb munkásokra szokták bízni, a kiknek ez a munka valóságos aranybányájuk. A legnagyobb gondal is naponként 30—32 szivar tudnak elkészíteni s így 22—24 forintot megkeresnek. Ezeket a szivarokat légmentesen üvegszöbe zárják s ezzel megóvják a romlástól.

— **A szivar, mint házasságközvetítő.** Van a világon egy ország, ahol a szivarra gyujtas: eljegyzést jelent. Ez az ország Sziám. Ha egy férfi magát eljegyezni óhajtja: jövendőbeliének egy rózsat nyujt, vagy ha a hölgy esetleg dohányozik: akkor tüzet kér a szivarjának meggyujtására. Ha nincs valami akadály, amit a csillagiosok határozának meg, s ha a dolognak a fináncziális oldelát is elintézték: akkor az eljegyzés befejezett. India bizonyos vidékein az eljegyzést az jelképezte, ha a férfinak tüzet, vagy egy égő pipát nyujtanak. Sziberiában az a szokás divik, hogy a férfi, imadottjától egy ládika szivart, vagy egy pár papucstot kap ajándékba, annak jelétül, hogy szivesen látják házukban, amelynek jövendő ura leszén.

— **Dohánymag.** Sietünk a termelő uraknak becses tudomásukra hozni, hogy igen jó minőségű, fajtiszta, csiraképes, teljesen megbizható *szamosháti fajta* (Buday-féle termelésű) dohánymaggal rendelkezünk, amelyet előfizetőink iránti előzékeny készségből szivesen közvetítünk.

Szerkesztői tizenetek.

— **Kérelem.** A tekintetes m. kir. dohánybevételek felügyelő, valamint beváltóhivatali kezelő- és beváltótiszt urakat teljes tisztelettel és bizodalommal felkérjük, hogy a beváltás

artama alatt — amidőn a leg több alkalmuk van a dohánytermelő közönséggel érintkezni — kegyeskedjenek lapunkat a termelők szíves figyelmébe és pártfogásába ajánlani, s lapunk részére előfizetéseket gyűjteni, amnyival is inkább, mert lapunk terjesztésével az okszerű dohánytermelés haladását és a termelők jól felfogott érdekét mozdítják elő. — Szíves fáradozásaik és becses jóakarataikért fogadják előre is hálás köszönetünket.

Magyar Gazdák Lapja t. szerkesztőségének Budapestén. Örömmel láttuk, hogy a dohány évelésére és dugványozhatósága tárgyában a napi lapok által hozott közlemény becses lapjuk is szíves volt felvenni, s kollegiális köszönetet miváda a szíves érdeklődésért, kérjük, hogy a kérdést továbbra is figyelemmel kísérni méltóztatassék.

Alföldi Fiatt Károly tisztartó urnak. Etesden. A nagy alaposággal megírt, érdekes, szép közleményért fogadják köszönetünket. Örülünk, ha becses dolgozataihoz ezentúl minél gyakrabban lenne szerencsénk.

X. Y. Debreczen. A czik most is — mint mindig — jó és sikerült. Köszönet érte.

K. S. Budapest. A napilapokban megjelent azon hír, hogy ez évben egy új dohánygyár felállítása van tervbe véve — már nem újság, mert éppen egy év előtt lett első ízben szellőztetve, s annak idején általunk is felemlítve. A helyre nézve meg nincs biztos megállapodás.

Pantz Bernát urnak, Pétervársáron. A muskatály dohány termelésére kört terület szaporítás iránti kérelmének utána nézünk. A zabari talajt a dohánytermelésre mi is a legjobbak egyikének tartjuk s előre is meg vagyunk győződve, hogy a termelés ott igen szépen fog sikerülni.

Felkérjük lapunk tisztelt barátait, hogy a dohánybevéltás eredményéről szíveskedjenek lapunkat minél számosabban és minél részletesebben tudósítani.

Melyik lapra fizessünk elő ?

Gazdag tartalmánál és nagy terjedelménél fogva a legjobb és aránylag legolcsóbb magyar lap az

EGYETÉRTÉS

Csávoisky Lajos,
felelős szerkesztő.

Kossuth Ferenc,
főmunkatárs.

Ez a magyar olvasóközönség lapja !

Az országgyűlési tárgyalásokról a leg részletesebb és e mellett tárgyilagos hírt tudósítást egyedül az „EGYETÉRTÉS” közli.

Gazdasági rovata elismert régi tekintélynek örvend. A magyar kereskedő s gazdaközönség nem szorul többé idegen nyelvű lapra, mert az „EGYETÉRTÉS” a kereskedelmi s üzleti tudósításainak bőségével és alaposágával ma már nem versenyezhet más lap. A kereskedő, az iparos s a mezőgazda megtalálja mindazt az „EGYETÉRTÉS”-ben, v mire szüksége van.

Az „EGYETÉRTÉS” előfizetési ára :

Egész évre . . . 20.— frt | Negyedévre . . . 5.— fr
Félévre . . . 10.— „ | Egy hóra . . . 1.80 „

Az előfizetési pénzek az „EGYETÉRTÉS” kiadónálvalába, Budapest, Papnövelde-utca 8. sz. küldendők.

A csász. s kir. osztrák- és magyar kir. szabadalmazott

Első Budapest-soroksári műtrágyagyár

Mogyorósy L. J. és Stein

1-6

ajánl különösen dohányynak mindennemű kálitrágyát, továbbá: csontliszt- és fákál-superphosphatot, párolt csontlisztet, vérlisztet, szarulliszt-chillaléromot és Thomassalakot, szavatolt belérték mellett, nemkülönbönbe száritott sertésrágyát, trágyafósztt, réz- és vasgálicot a legolcsóbb áron.

Minták és árjegyzék kívánatra ingyen és bérmentve.

Levelézések intézendők: Budapest, V-ik kerület, Nádor-utca 23. szám.

Magyar kenderből készült

legjobb

gazdasági kötélneműeket

ajánl a

BLEIER és WEISZ kötélgyári cég BUDAPESTEN.

Raktár és iroda:

Károly-körút 9. sz., a gróf Hadik-Barkóczy-féle házban.

Gyártelep: Hajtsár-ut 7307. sz.

Ajánlásra méltó tárgyak: torna-eszközök, Cocos futószőnyegek, labtörők, ruhaszáritó kötelek,

szánhálók,

dohány-zsinór, kéveköttő-zsinór, fogoly- (fűrj-)hálók készitaskák stb; továbbá gazdasági czikkek u. m. dohányzsinog, istráng kötőfék, rudaló, gabona-zsákok, vízhatlan ponyvák, itató és tüzi vedrek, kender-tömlők, hevederek, kender, kőcz stb. a legutányosabb eredeti gyári áron.

Képes árjegyzék kívánatra bérmentesen küldetik. — Vidéki megrendelések pontosan eszközöztetnek. —

[1-24

KITUNÓ TERMÉS

csakis hamisítatlan jó gyártmányú

Telefon 51-03.

műtrágyával

Telefon 51-03.

érhető el. — Mindennemű műtrágyát gyártunk és az ajánlott beltartalomért, valamint az árú hamisítatlan minőségeért szavatolunk. Ingyenes ismertető füzeteket (Columellától) bérmentve küldünk. Bármely más szakbeli felvilágosítással szívesen szolgálunk.

1-24

a Sátori gyárak, Központi Iroda: Budapest, IX., Dandár-utca 25.